

НАСЕЛЕННЯ В МІЖНАРОДНОМУ ПРАВІ

1

• **Поняття населення та громадянства**

2

• **Способи набуття громадянства**

3

• **Способи втрати громадянства**

4

• **Подвійне громадянство**

5

• **Особи без громадянства**

6

• **Поняття іноземця. Режим іноземців та міжнародне право**

7

• **Біженці та переміщені особи**

8

• **Поняття політичного притулку та умови його надання**

- Сучасні норми міжнародного права, зокрема **Конвенція про права та обов'язки держав 1933 р.**, наголошує: **поряд із територією наявність постійного населення є однією з основних ознак держави.**

1

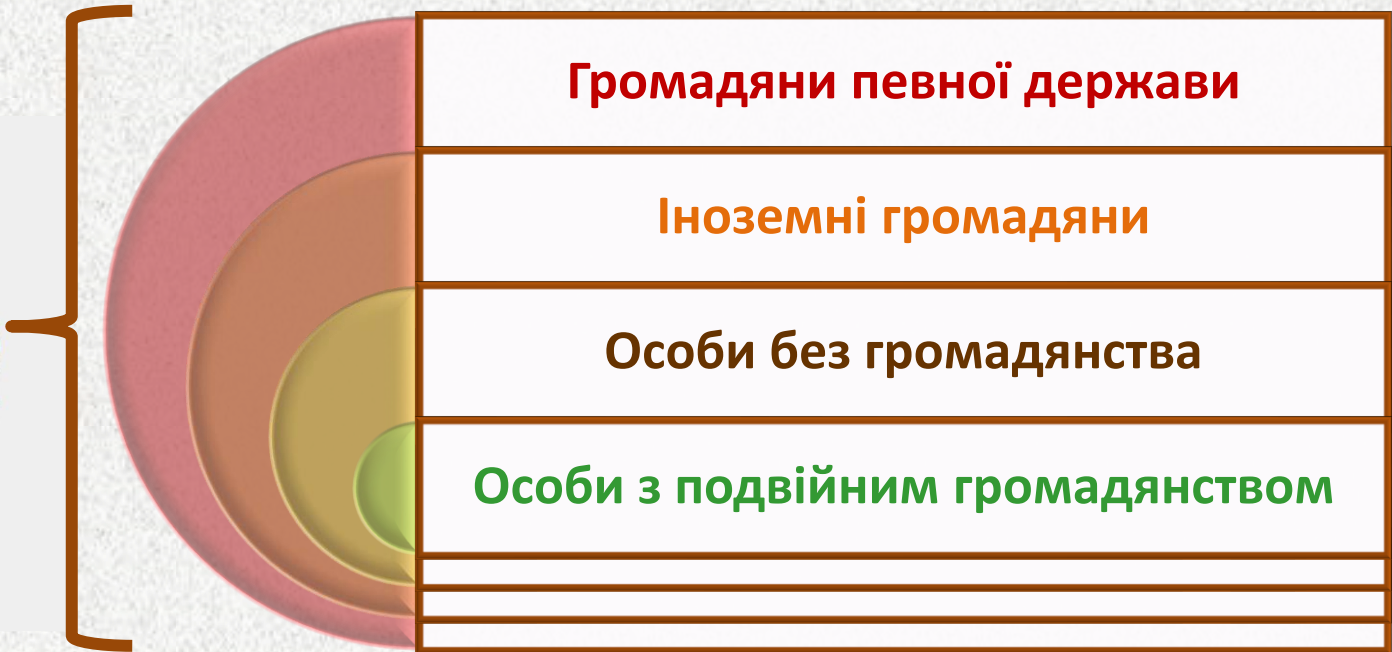
Поняття населення та громадянства

НАСЕЛЕННЯ в міжнародному праві – це сукупність фізичних осіб, що перебувають на території певної держави та під її юрисдикцією

Склад населення

До складу населення певної країни НЕ включаються фізичні особи з міжнародними імунітетами, оскільки вони не підпадають під юрисдикцію держави перебування.

ГРОМАДЯНСТВО — стійкий політико-правовий зв'язок фізичної особи з державою, що виражається в сукупності їхніх взаємних прав і обов'язків та полягає у підпорядкуванні даної особи суверенній владі відповідної держави незалежно від свого місцезнаходження

Громадянство — це **ПРАВОВИЙ** зв'язок особи і держави (суб'єкти цього відношення пов'язані юридичними правами й обов'язками)

юридичні права й обов'язки між суб'єктами правовідносин громадянства носять взаємний характер

Громадянство — це **ПОЛІТИЧНИЙ** зв'язок особи і держави, що припускає той або інший ступінь участі особи в управлінні справами держави і суспільства

сталість такого зв'язку припускає наявність потенційної можливості його розірвання

Підданство

інститут монархічної держави і означає політико-правовий зв'язок підданого з монархом

такий правовий зв'язок має односторонній характер

в історичній ретроспективі інститут підданства передував виникненню інституту громадянства

Громадянство

інститут держав республіканського типу

цей зв'язок має взаємний і рівнообов'язковий характер

інститут громадянства з'явився в епоху буржуазних революцій, тобто пізніше підданства

Держава володіє всією повнотою влади для встановлення норм щодо набуття свого громадянства

Способи набуття громадянства

Філіація

Натуралізація

ФІЛІАЦІЯ (від лат. *filius* — син) —
набуття громадянства за народженням.

У порядку філіації громадянство набувається на підставі **двох принципів**:

громадянство за
принципом
«права ґрунту»

громадянство за
принципом
«права крові»

НАТУРАЛІЗАЦІЯ (укорінення) — прийняття у громадянство іноземця на підставі його особистої заяви

Індивідуальна
натуралізація

Натуралізація в силу
 правонаступництва

виконання особою
 певних умов:

досягнення особою
 повноліття

письмова заява особи

володіння мовою певної країни

ценз осілості

Способи втрати громадянства

Автоматична втрата громадянства

Вихід із громадянства (експатріація)

Позбавлення громадянства

Денатуралізація

США: Якщо будь-яка особа, що має американське громадянство, натуралізувалася за кордоном, вона автоматично його втрачає.

Якщо особа набула громадянство іншої держави або отримала документ, виданий уповноваженими органами іншої держави, про те, що цей громадянин набуде її громадянство.

Підстави позбавлення громадянства

- особа надає або надавала послуги іншій державі, або отримала чи продовжує отримувати від неї винагороду
- поведінка особи завдає суттєвої шкоди життєвим інтересам держави
- особа зробила заяву про вірність іншій державі

Конвенція 1961 р.

4

Подвійне громадянство

ПОДВІЙНЕ ГРОМАДЯНСТВО (БІПАТРИЗМ, полігромадянство) — перебування особи одночасно в громадянстві двох і більше держав

У випадках

територіальних змін

імміграції населення

укладення шлюбу між громадянами різних держав

натуралізації, якщо особа, набувши громадянства однієї держави, не втратила попереднього громадянства

Проблеми, до яких призводить наявність подвійного громадянства

Військова служба біпатридів

Якщо юнак є громадянином двох держав і кожна з них визнає його тільки своїм громадянином, то обидві держави не лише можуть, але й повинні зажадати від нього виконання конституційного обов'язку — проходження служби в армії.

Якщо навіть особа з подвійним громадянством готова служити в обох арміях, то й у цьому випадку всі проблеми зовсім не зникають.

По-перше, як поставиться держава до того, що її громадянин служить у війську іноземної держави.

По-друге, як зберегти військову таємницю, якщо її носієм є особа з подвійним громадянством.

Дипломатичний захист біпатридів

У цьому випадку можливими є дві ситуації.

Перша: дипломатичний захист особи з подвійним громадянством намагається здійснити одна з держав, громадянством якої ця особа володіє.

Друга ситуація: біпатрид опиняється на території третьої держави, і на території цієї держави постає питання про надання такій особі дипломатичного захисту зі сторони держав його громадянства. Органи влади держави перебування звичайно в цій ситуації беруть до уваги громадянство тієї держави, з якою особа з подвійним громадянством має фактичний зв'язок (принцип ефективного громадянства).

Види міжнародних договорів про подвійне громадянство

Договори, що усувають наслідки подвійного громадянства

Договори, направлені на ліквідацію подвійного громадянства як такого

Міжнародно-правовим засобом усунення біпатризму є укладення договорів, в яких застосовуються наступні правові принципи:

у випадку набуття громадянства іншої країни-учасниці договору первинне громадянство вважається втраченим

перед натуралізацією необхідно отримання дозволу про вихід із громадянства іншої держави

дитина втрачає первинне громадянство при усиновленні (ст. 17 Гаазької конвенції 1930 р.)

дія «права ґрунту» не поширюється на дітей іноземних дипломатів та консулів

діти отримують громадянство батька, а при роздільному проживанні батьків — матері

Особи без громадянства

БЕЗГРОМАДЯНСТВО (апатризм) — становище особи, коли вона не перебуває в громадянстві будь-якої держави. Конвенція про статус апатридів 1954 р.: **АПАТРИД** – особа, яка не є громадянином якоїсь держави в силу її закону.

причини

втрата громадянства, якщо дана особа вийшла добровільно або втратила громадянство своєї держави і не набула громадянства в іншій державі

вихід із громадянства з метою отримання громадянства іншої держави, що надається через п'ять-десять років

одруження жінки з іноземцем, держава якого не надає жінці автоматично громадянства чоловіка (США, Франція), а сама жінка має громадянство країни, законодавство якої керується принципом «дружина слідує громадянству чоловіка» (Іспанія)

у результаті народження від батьків, які втратили громадянство

позбавлення громадянства

ЗАСОБИ ОБМЕЖЕННЯ АПАТРИЗМУ

особа, яка отримала дозвіл на вихід із громадянства однієї держави, не втрачає первинного громадянства до набуття нового

у випадку, якщо законодавство країни громадянства жінки передбачає денатуралізацію в силу вступу у шлюб з іноземцем або зміни громадянства чоловіком, така зміна не повинна зробити жінку апатридом

діти, батьки яких невідомі, отримують громадянство за місцем народження або за місцем знаходження

якщо усиновлення дитини має наслідком втрату попереднього громадянства дитини, то така втрата може мати місце лише у тому випадку, якщо дитина одночасно набуває громадянство батьків

Поняття іноземця.

Режим іноземців та міжнародне право

ІНОЗЕМНІ ГРОМАДЯНИ – особи, які перебувають (проживають) на території певної держави, але мають громадянство іншої держави

ПРАВОВИЙ РЕЖИМ ІНОЗЕМЦІВ – це сукупність їхніх прав і обов'язків на території даної держави.

Держава перебування встановлює правовий режим іноземців, що не повинний суперечити загальновизнаним принципам і нормам міжнародного права, міжнародним зобов'язанням держави, взятим у рамках двосторонніх і багатосторонніх договорів.

НАЦІОНАЛЬНИЙ РЕЖИМ

припускає наявність такого обсягу прав і обов'язків у іноземців, що практично нічим не відрізняється від обсягу прав і обов'язків, наданих державою їхнього перебування для власних громадян.

Обмеження

1. У політичній сфері
2. У відношенні військового обов'язку
3. Право на пересування
4. Право в'їзду-виїзду
5. Встановлення меж цивільної, адміністративної, кримінальної відповідальності

СПЕЦІАЛЬНИЙ РЕЖИМ означає надання іноземцям у якій-небудь сфері певних прав і/або встановлення певних обов'язків, які відрізняються від тих, що передбачені у даній сфері для власних громадян відповідної держави.

РЕЖИМ НАЙБІЛЬШОГО СПРИЯННЯ виражається в наданні іноземцям такого обсягу прав і обов'язків, що нічим не відрізняється від обсягу прав і обов'язків, наданого державою перебування громадянам будь-якої третьої держави на своїй території.

Режим найбільшого сприяння використовується для виключення дискримінації серед іноземців.

Важливим правом іноземця є право на дипломатичний захист з боку своєї держави.

Під **ДИПЛОМАТИЧНИМ ЗАХИСТОМ** розуміють заяву протесту відповідній державі, вимогу відновити порушені права іноземних громадян і компенсувати нанесену їм матеріальну та іншу шкоду.

Біженці та переміщені особи

БІЖЕНЕЦЬ — особа, яка в силу обґрунтованих побоювань стати жертвою переслідування у зв'язку з расовою або релігійною приналежністю, громадянством, політичними переконаннями знаходиться поза межами країни свого громадянства і не може або не хоче користуватися захистом цієї країни

КЛАСИФІКАЦІЯ міжнародно-правових документів, що стосуються захисту біженців

універсальні міжнародні угоди, що регулюють правовий стан біженців і захист їхніх прав

- Конвенція про статус біженців 1951 р.
- Протокол, що стосується статусу біженців 1967 р.
- Статут Управління Верховного комісара ООН у справах біженців 1950 р.

регіональні міжнародні договори і конвенції, що регулюють правовий захист біженців у певному регіоні

- Конвенція, що регулює конкретні аспекти проблем біженців в Африці 1969 р.
- IV Ломейська конвенція 1989 р.
- Угода про допомогу біженцям і вимушеним переселенцям 1993 р.

міжнародні договори, що регулюють визначений комплекс питань захисту прав біженців

- Гаазька угода про моряків-біженців 1957 р.
- Угода про скасування віз для біженців 1959 р.
- Європейська угода про передачу відповідальності за біженців 1980 р.

міжнародні договори, дії яких було поширено на біженців

- Всесвітня конвенція про авторське право 1952 р.
- Конвенція МОП про рівноправність громадян країни й іноземців і осіб без громадянства в галузі соціального забезпечення 1962 р.

міжнародні угоди, що містять спеціальні норми захисту прав біженців

- Женевська конвенція про захист цивільного населення під час війни 1949 р.
- Конвенція про незастосовність терміну давнини до військових злочинів і злочинів проти людства 1968 р.

міжнародні договори загального характеру, що стосуються біженців

- Загальна декларація прав людини 1948 р.
- Пакт про громадянські і політичні права 1966 р.
- Пакт про економічні, соціальні і культурні права 1966 р.

угоди і декларації про притулок

- Декларація ООН про територіальний притулок 1967 р.
- Гаванська конвенція про притулок 1928 р.
- Каракасска конвенція про територіальний притулок 1954 р.

двосторонні угоди, що регулюють правовий статус біженців

- Угода між Австрією і Францією про проживання біженців 1974 р.
- Договір між Австрією й Угорщиною про видачу злочинців 1976 р.

Біженці користуються національним режимом, на них поширюються пільги, передбачені для вимушених переселенців.

Не можуть претендувати на статус біженця

- «Економічні біженці»
- Особа, що здійснила злочин проти миру, військовий злочин або злочин проти людства
- Особа, що раніше здійснила важкий злочин не політичного характеру

ПЕРЕМІЩЕНІ ОСОБИ — люди, що були насильно вивезені в ході Другої світової війни Німеччиною і її союзниками з окупованих ними територій для використання на різноманітних роботах.

Термін «переміщені особи» в даний час застосовується у відношенні деяких категорій «внутрішніх біженців», що також називаються **«ВИМУШЕНИМИ ПЕРЕСЕЛЕНЦЯМИ»**.

ПРАВО ПРИТУЛКУ — юридично закріплена можливість отримання особою дозволу на проживання в державі, що надає притулок

Види притулку

Територіальний

- надання будь-якій особі (особам) можливості уникнути переслідувань політичного характеру на території конкретної держави

Дипломатичний

- надання особі державою такої ж можливості, але в межах дипломатичного представництва, консульської установи або на іноземному військовому кораблі, що знаходяться на території іншої держави

Притулок не надається тим особам, які вчинили загальнокримінальні або міжнародні злочини.

Відмінність особи, що одержала притулок, від іноземця

1

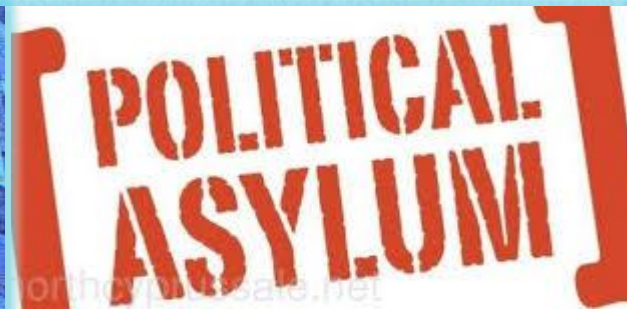
- час перебування такої особи в державі, що надала йому притулок, не обмежений

2

- особа, яка одержала притулок, не може бути вислана з держави, що надала їй притулок

3

- особа, яка одержала притулок, не може бути видана як своїй патримоніальній державі, так і будь-якій третій іноземній державі

Дякую за увагу!